

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Utkast till lagrådsremiss: Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

(Ju2024/00480)

Försäkringskassan begränsar yttrandet till de delar som berör vår verksamhet.

Allmänna synpunkter

Den föreslagna ändringen i 5 kap. 3 § socialförsäkringsbalken innebär att alla som har meddelats uppehållstillstånd med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716), UtIL, inte är att betrakta som bosatta i socialförsäkringsbalkens mening. Det finns inget undantag för personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 21 kap. UtIL och flyktingstatusförklaring i den föreslagna lydelsen.

I 3 § förslag till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall anges att lagen inte gäller för bl.a. personer som beviljats flyktingstatusförklaring. För dessa personer gäller fortfarande 4 § folkbokföringslagen (1991:481), FOL, och de kan därför folkbokföras. Utifrån den nuvarande lydelsen av 5 kap. 3 § socialförsäkringsbalken är dessa personer inte heller uteslutna från att anses vara bosatta. Enligt 4 § FOL finns det även en möjlighet för en utlänning med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstånd efter tillfälligt skydd att folkbokföras om det i övrigt finns synnerliga skäl.

Det framgår inte av utkastet till lagrådsremiss att avsikten med de föreslagna ändringarna är att även utesluta personer med flyktingstatusförklaring från rätten till bosättningsbaserade förmåner och om avsikten har varit att inte längre låta personer som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § få ta del av bosättningsbaserade förmåner när det föreligger synnerliga skäl. Om det är avsikten bör utkastet till lagrådsremiss kompletteras med överväganden i de delarna.

Försäkringskassan anser att den föreslagna ändringen i 5 kap. 3 § socialförsäkringsbalken är tydlig avseende vilken grupp som ska uteslutas från rätten till bosättningsbaserade förmåner. Att införa ett undantag i situationer där det föreligger synnerliga skäl i 5 kap. 3 § socialförsäkringsbalken skulle innebära en än mer komplex handläggning och ytterligare handläggningskostnader.

Den föreslagna ändringen innebär att de personer som beviljats uppehållstillstånd med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § UtIL kommer att sakna möjlighet att få tillgång till de subventioner som anges i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, STL (jfr 1 kap. 5 § 1 STL). Det saknas överväganden även i denna del i utkastet till lagrådsremiss.

10 konsekvenser

Allmänna synpunkter

För att kunna tillämpa de föreslagna lagändringarna krävs att Försäkringskassan får full kostnadstäckning för de kostnader som uppstår. Försäkringskassan har inga synpunkter på de kostnadsberäkningar som tas upp i lagrådsremissen, men har några tillägg. Förslagen bedöms medföra behov av ytterligare resurser. Det är i dagsläget inte möjligt

att uppskatta exakt hur stora kostnader förslagen kommer att medföra, men det är möjligt att göra uppskattningar i några delar.

Att den aktuella gruppen får personnummer innebär att kontroller av grunden för uppehållstillståndet för personer som kan förmodas ha ett uppehållstillstånd som är beviljat med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 UtIL måste ske. Det innebär en generell ökning av kostnaden för handläggning av de bosättningsbaserade förmånerna.

IT-utveckling

Förslagen i lagrådsremissen kräver att Försäkringskassan som minimum utvecklar den enkla tjänst där Försäkringskassan ställer frågor till Migrationsverket för att kontrollera vilken grund en person har beviljats uppehållstillstånd på. Förutsatt att information levereras enligt den nuvarande specifikationen från Migrationsverket bedöms kostnaden för utvecklingen av tjänsten uppgå till 100 000 kr. Men för att främja en effektiv digitalisering bör informationsutbyte mellan myndigheter så långt möjligt ske automatiserat. Att utveckla en automatiserad tjänst innebär en större utveckling till en större kostnad av Försäkringskassans IT-system och är inte möjligt att genomföra innan november 2024.

I lagrådsremissen beskrivs inte om det kan inträffa att en person inledningsvis bedöms vara bosatt i Socialförsäkringsbalkens mening, för att därefter beviljas uppehållstillstånd med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § UtIL och därmed inte längre är berättigad till bosättningsbaserade förmåner. Om en sådan situation kan uppstå är Försäkringskassan i behov av automatiska uppdatering från Migrationsverket kring förändringar av grunden för personers uppehållstillstånd. En sådan automatiserad tjänst kräver att Migrationsverket kan avisera uppgifterna som behövs, och innebär som nämnts ovan större kostnader och en utveckling som inte är möjlig att genomföra innan november 2024.

Etableringsersättning

Försäkringskassan bedömer att kostnaderna för Försäkringskassans administration av etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg kommer att öka i större utsträckning än vad som beaktats i lagrådsremissen. De kostnader som redogörs för i detta svar är alltså de ytterligare kostnader som Försäkringskassan beräknar att förslagen kommer medföra för administrationen av etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg.

Beräkningarna är gjorda utifrån att förslagen innebär 11 000 nya deltagare i etableringsprogram. Handläggningskostnaderna avser perioden november 2024 till december 2026. Införandekostnaden består bl.a. av kostnader vid ikraftträdandet i form av information och utbildning. Nedanstående tabell avser de kostnader för förvaltningskostnader för etableringsersättning som inte beaktats i lagrådsremissen:

Tabell Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Summa
Införande	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S:a Införandekostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Handläggning	1,0	4,7	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S:a Löpande kostnader	1,0	4,7	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Total summa	1,1	4,7	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Tillfälliga medel	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Permanent medel	1,0	4,7	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Total summa	1,1	4,7	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,0

1) Är i 2022 års prinsnivå med full kostnadstäckning

Statligt tandvårdsstöd

Statligt tandvårdsstöd är en bosättningsbaserad förmån. De förslag som presenteras i utkastet till lagrådsremiss kommer, som anförts ovan, därför inte leda till att personer som beviljas uppehållstillstånd med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §§ UtIL blir berättigade till statligt tandvårdsstöd. Trots detta beräknas förslagen i utkastet till lagrådsremiss leda till ökade kostnader för administrationen av det statliga tandvårdsstödet.

Om dessa personer blir folkbokförda innebär det att vårdgivaren kommer att rapportera in den utförda tandvården i det statliga tandvårdsstödssystemet. Dessa ärenden kommer att behöva hanteras manuellt av Försäkringskassan för att Försäkringskassan ska kunna utreda och fatta beslut i frågan om försäkringstillhörighet. Även om de personer som har fått uppehållstillstånd med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §§ UtIL saknar rätt till statligt tandvårdsstöd medför den manuella hanteringen i sig ett behov av ökade resurser. Antalet ärenden som ska hanteras manuellt uppskattas till mellan 4 000-14 500 ärenden. Det är en uppskattning som är gjord utifrån antagandet att den aktuella gruppen följer samma besöksmönster till tandläkare som den svenska befolkningen som helhet hade under år 2023. För att hantera den ökade mängden ärenden som ska hanteras manuellt behövs ytterligare mellan 2-5 årsarbetare. Den manuella hanteringen av dessa ärenden kommer uppskattningsvis att medföra ökade kostnader för Försäkringskassan om mellan 1 000 000 och 2 500 000 kr för perioden oktober 2024 till mars 2025.

Beslut i detta ärende har fattats av rättschef Marie Axelsson i närvaro av rättslig expert Saga Henriksdotter, den senare som föredragande.

Marie Axelsson

Saga Henriksdotter